

خراسان

خراسان ناحیه ای در شرق ایران است و در باب **صلات** فقه از آن سخن گفته اند .

فهرست مندرجات

- ۱ - خراسان در فارسی قدیم
- ۲ - کاربرد خراسان در فقه
- ۳ - استحباب تیاسر قبله برای اهل خراسان
- ۴ - نشانه های تعیین قبله برای اهل خراسان
- ۵ - مفتوح عنوه بودن اراضی خراسان
- ۶ - جنس زکات فطره برای اهل خراسان
- ۷ - پانویس
- ۸ - منبع

خراسان در فارسی قدیم

واژهٔ خراسان در فارسی قدیم به معنای مشرق و خاور زمین به کار می‌رفت. این عنوان در اوائل قرون وسطی بر تمامی ایالات اسلامی، واقع در سمت خاور کور لوت تا کوه‌های هند، اطلاق می‌شد و بدین ترتیب همه بلاد ماوراء النهر را در شمال شرقی- به استثنای سیستان و قُهِستان (ولایتی در جنوب خراسان، شامل قائن، گناباد، طیس و ترشیز) در جنوب- در برمی‌گرفت؛ لیکن در طول زمان قلمرو آن دستخوش تغییراتی شد. ایالت خراسان در دورهٔ اعراب (سده‌های نخست قرون وسطی) به چهار بخش، نیشابور، مرو، هرات و بلخ تقسیم می‌شد. [۱]

کاربرد خراسان در فقه

عنوان یاد شده در باب **صلات** به کار رفته است.

استحباب تیاسر قبله برای اهل خراسان

برای اهالی خراسان همچون ساکنان **عراق تیاسر** در **قبله مستحب** است [۲] چنان که نشانه‌های ذکر شده برای تعیین **قبله** اهل خراسان همان نشانه‌های **قبله** اهل عراق است.

نشانه های تعیین قبله برای اهل خراسان

این نشانه‌ها عبارت است از قرار دادن **خورشید** هنگام **ظهر** محاذی ابروی راست و **شفق** موجود در مغرب بر دست راست و **فجر** (روشنایی صبح، پهن شده در **افق**) بر دست چپ و در شب، قرار دادن **ستارهٔ جَدی** بر روی شانه راست. [۳] [۴]

البته علائم یاد شده تقریبی است و در فصلهای سال و نیز بلاد مختلف اندکی تفاوت می‌کند. [۵] چنان که همسانی **قبله** خراسان و **عراق** نیز تقریبی است. [۶] [۷] [۸]

مفتوح عنوه بودن اراضی خراسان

اراضی خراسان- بنا بر آنچه به اصحاب نسبت داده شده- از اراضی **مفتوح عنوه** است. [۹] [۱۰]

جنس زکات فطره برای اهل خراسان

جنس پرداختی به جهت **زکات فطره** بنا بر قول مشهور باید غذای غالب مردم باشد. [۱۱] در بعضی روایات برای ساکنان شهرهای مختلف، جهت اخراج **زکات**، به اعتبار غذای غالب آنان در آن عصر جنس خاصی تعیین شده است. از جمله برای اهالی خراسان- جز مرو- **گندم** یا **جو** و برای مردم مرو، **کشمش** تعیین شده است.

اخراج این اجناس بر اهالی خراسان **مستحب** است. [۱۲] برخی قدا آن را **واجب** دانسته‌اند. [۱۳]

۱. لغت نامه دهخدا.
۲. ↑ مختلف الشيعة ج ۲، ص ۶۴.
۳. ↑ النهاية، ص ۶۲.
۴. ↑ كتاب السرائر ج ۱، ص ۲۰۸.
۵. ↑ كفاية الاحكام ج ۱، ص ۷۹.
۶. ↑ الحدائق الناضرة ج ۶، ص ۳۷۵.
۷. ↑ كتاب الصلاة (شيخ انصاري) ج ۱، ص ۱۸۹.
۸. ↑ جواهر الكلام ج ۷، ص ۳۶۶.
۹. ↑ جامع المقاصد ج ۳، ص ۴۰۳.
۱۰. ↑ غاية المراد ج ۱، ص ۴۸۸.
۱۱. ↑ الحدائق الناضرة ج ۱۲، ص ۲۷۹.
۱۲. ↑ المبسوط ج ۱، ص ۲۴۱.
۱۳. ↑ المهذب ج ۱، ص ۱۷۴-۱۷۵.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت عليهم السلام ج ۳، ص ۴۴۲

رده‌های این صفحه : جغرافیای اسلامی | خراسان